

ОТАУЛИ ЙИГИРМА ЖИЛДЛИГИНИНГ МАЗМУН-МУНДАРИЖАСИ

1 жилд: “Элчи (Афандининг достони)”

Ушбу асарнинг биринчи китоби Элчи (Афанди ўлмайдиган бўлди) 1999 йилда нашр этилган эди. Унда эллик ёш остонасида турган бир афандитабиат замондошимизнинг қизиқ саргузаштлари мароқли тарзда ҳикоя қилинган эди. Насриддин Латифиддинович Хўжаназаров деган бу элшунос олимнинг, орадан ўн беш йил ўтиб, пайғамбар ёшида кўрган-боққанлари асарнинг иккинчи китоби “Элчи (Афанди яшасин!)”да яна-да мароқлироқ ҳикоя қилинади.

Замонамиз афандисининг саргузаштлари сизга манзур бўлади, деган умиддмиз. Ўйлаймизки, асар билан танишиб, бу оламдаги энг бирламчи бунёдкор ҳам, тадбиркор ҳам, ишбилармон ҳам “ишнинг қўзини биладиган” Хўжа Насриддин афандимиз эканига яна бир карра амин бўласиз.

МУНДАРИЖА

Тўлепберген Қаипбергенов. Улли элчи.....3

Биринчи китоб

Биринчи боб. “Афанди овга чиқди, ортидан ғавго чиқди”.....	4
Иккинчи боб. Афандининг отаси.....	12
Учинчи боб. Афандининг топгани.....	20
Тўртинчи боб. Афандининг биринчи ва иккинчи муҳаббати.....	29
Бешинчи боб. Афандининг чораси.....	43
Олтинчи боб. Афанди – Туркистонда.....	54
Еттинчи боб. Афанди тоғ йўлидаги пасттекисликларда.....	64
Саккизинчи боб. Афанди тоғ йўлида.....	74
Тўққизинчи боб. Афандининг тасаввури ёхуд қари наво.....	84
Ўнинчи боб. Афандининг ишхонаси.....	92
Ўн биринчи боб. Афандининг оиласи.....	101
Ўн иккинчи боб. “Афанди ўлмайдиган бўлди”.....	110

Иккинчи китоб

Биринчи боб. Афандининг отгани.....	131
Иккинчи боб. Афандининг эшаги.....	144
Учинчи боб. Афандининг пушти-палаги.....	155
Тўртинчи боб. Афандининг қизлари.....	168
Бешинчи боб. Афандининг ўғли.....	181
Олтинчи боб. Афандининг тепкиси.....	191
Еттинчи боб. Афандининг сафар-саёхати.....	203
Саккизинчи боб. Афанди ўз боғида.....	216

Тўққизинчи боб. Афандининг тушунчаси ёхуд феълига яраша.....	229
Ўнинчи боб. Афандининг сўнгги манзили.....	241
Ўн биринчи боб. Афанди Боғистонда.....	255
Ўн иккинчи боб. Афанди яшасин!.....	269

2 жилд: “ТИЛСИМ (ТУРКИСТОН ДОСТОНИ)”

Отаулининг мазкур асари – “Тилсим (Туркистон достони)” да оддий дехқон Собир қовунчи, саноатчи муҳандис, ишбилармон Қодир учар ва зиёли, тилшунос олим Кенжа – Ботирнинг инсоний қисматлари, руҳий оламлари, бу замондошларимизнинг мустақиллигимизнинг илк ҳаётбахш насими бўлмиш 1989 йилдаги “Ўзбекистон давлат тили ҳақидаги Қонун”га келиш йўллари таъсирчан қаламга олинади.

Халқимизнинг энг пурҳикмат эртаги – “Уч оға-ини ботирлар” асосида ёзилган мазкур асарни ўқиб ўзимизга замондош уч оға-ини ботирларнинг инжа кўнгилларига йўл топа оласиз.

МУНДАРИЖА

Абдуғафур Расулов. Отаулининг “Тилсим (Туркистон достони)” асари ҳақида.....	3
Муқаддима.....	6
Биринчи қисм. Кенжа – Ботир қиссаси.....	10
Иккинчи қисм. Собир қовунчи қиссаси.....	86
Учинчи қисм. Қодир учар қиссаси.....	127
Тўртинчи қисм. Кенжа – Ботир қиссасидан ҳисса.....	183

3 жилд: “УЛУС (ФОРОБИЙНИНГ ДЎСТИ)”. Ихчам насрий достонлар

Ушбу китобга Отаулининг “Тилсим (Туркистон достони) ва “Элчи (Афандининг достони)” дан кейин ёзилган тўртта ихчам насрий достонлари жамланган. Тарихий мавзулардаги “Улус (Форобийнинг дўсти)” ва “Билга ҳоқон достони” асарларида халқимиз тарихида алоҳида ўрин тутувчи Билга ҳоқон ва Буғрохондек машхур ҳукмдорлар билан “муаллими соний” Абу Наср Форобийнинг руҳий дунёси ва орзу-армонлари таъсирчан ёритилади. Замонавий мавзудаги “Замона зайли” ва “Инсоф” асарларида эса, зиёли замондошларимиз, мантиқшунос олим Аҳмадали Бобожонов ва руҳшунос олим Маҳмуджон Кўшжоновнинг инсоний қисматлари қаламга олинади.

МУНДАРИЖА

Абдулла Орипов. Форобий бобога таъзим	3
Улус (Форобийнинг дўсти).....	4
Одил Ёқубов. Замон ва инсонга тийран бир назар.....	28

Замона зайли	30
Инсоф	
Биринчи боб.....	119
Иккинчи боб. Йўриқ. Биринчи тарихий ҳикоя.....	124
Учинчи боб.....	129
Тўртинчи боб. Аму насими. Иккинчи тарихий ҳикоя.....	135
Бешинчи боб.....	139
Олтинчи боб. Тавба. Учинчи тарихий ҳикоя.....	143
Еттинчи боб.....	147
Саккизхинчи боб. Тўқнашув. Тўртинчи тарихий ҳикоя.....	156
Тўққизинчи боб.....	161
Ўнинчи боб. Поён. Бешинчи тарихий ҳикоя.....	166
Ўн биринчи боб.....	172
Ўн иккинчи боб. Видо. Олтинчи тарихий ҳикоя.....	177
Ўн учинчи боб.....	182
Ўн тўртинчи боб. Кўллёзма. Еттинчи тарихий ҳикоя.....	192
Ўн бешинчи боб.....	195
Билга ҳоқон достони.....	201

4 жилд: НУҲ КЕМАСИ. Ҳикоялар

Замонавий ўзбек ҳикоячилигига Отаули ўзига хос ўрин тутади. Бу адаб муazzам Шарқ адабиётида теран тарихий илдизларга эга “маъжозий ҳикоя” деб аталувчи жанр типига, айтиш мумкинки, янги нафас бахш этди. Буюк Faур Fулом асос солган “кулги ҳикоя” ва “воқеий ҳукоя” жанр типларини ҳам, заҳматкаш адаб Миркарим Осим асос солган “тарихий ҳикоя” жанр тпиини ҳам янги юксакликларга кўтарди. Ҳикоя жанрига янгича руҳий таҳлил усулларини олиб кирди.

Отаули ҳикояларида воқеалар қуруққина баён қилинмайди, тасвир билан ҳам чекланиб қолинмайди, балки аниқ тасвир теран руҳий таҳлил ва юксак фалсафий ифодага йўғрилган ҳолда қаҳрамоннинг руҳий олами ичдан очиб кўрсатилади.

МУНДАРИЖА

Олтин олмалар.....	3
Бадал.....	13
Бўлажак Пушкиннинг акаси.....	19
Қалб дарчаси.....	27
Шафқат.....	41
Муножот.....	46
Ўрмон хўжалиги.....	53
Отабош.....	58
Отажон	67
Отнинг қашқаси.....	81

Ирода.....	88
Ҳадди Искандарий.....	96
Ҳисобот.....	100
Табиатшунос.....	110
Туркистоннинг ўзбеги.....	117
Занжирбанд шер.....	125
Бир қамар сиймо.....	130
Бировлар дарди.....	135
Қорасув.....	141
Ўзбек Отеллоси.....	145
Нух кемаси.....	158
Еттисув. Воқеий ҳикоялар	
Рисола.....	163
Осмон йироқ.....	168
Сабаб.....	174
Кенглик.....	180
Кашкул.....	186
Бугуннинг йўлчиси.....	191
Сув.....	198
Сўнгги ўѓит.....	207
Маҳалла.....	212
Тупроқ.....	216
Ҳаво.....	223
Олов.....	232

5 жилд: РУХИЯТ ЭҲРОМИ. Илмий бадиалар

Таникли ёзувчи, мунаққид ва таржимон Отаулининг серқирра ижодий фаолиятида бадиа жанри, айтиш мумкинки, етакчи ўрин тутади. Ёзувчининг ўттиз йиллик ижодий фаолияти мобайнида дунёга келган ва ўз пайтида Норбой Худойберганов, Маҳмуджон Нурматов, Наим Каримов, Бахтиёр Назаровдек таниқли олимлар томонидан юқори баҳоланганд тўрт йирик илмий-фалсафий бадиа ушбу китоб мундарижасини ташкил этмоқда. Рухият ва бадиият оламларининг ажиб сир-синоатлари бетакрор таҳлил этилувчи мазкур асарлар сизга манзур бўлади деган умиддамиз.

МУНДАРИЖА

Осмон тўла юлдузлар (Туйғулар ҳақида суҳбат)	
Сехрли олам.....	3
Кўҳна дунё зарварақлари.....	8
Чексизликлар тилга кирганда.....	26
Осмон нечага бўлинади?.....	27
Мафтункор қудрат.....	31
Эътиқод – ишонч демак.....	41

Буюк эҳтиёж.....	45
Руҳиятлар бирлиги.....	51
Нурафшон туйғулар ёди.....	56
Мавжудлик тантаналари.....	62
Эзгулик нури ва рух оғуси.....	69
Фаросат – маданиятнинг негизи.....	75
Туйғулар тарбияси.....	80
Қалбнинг етти иқлими	
Ҳайрат.....	87
Муҳаббат.....	96
Хурмат.....	101
Маломат.....	110
Нафрат.....	116
Даъват.....	123
Ҳасрат.....	129
Халқнинг ўлмас руҳи.	
Муҳтасар муқаддима.....	136
Биринчи қисм.....	137
Иккинчи қисм.....	168
Руҳият эхроми	
Руҳий асос талқини.....	200
Руҳоният ва руҳшунослик.....	206
Руҳий ҳолат таҳлили.....	213
Руҳий қадрият.....	227
Миллий рух.....	239
Илова. Таржимаи ҳол ёхуд руҳиятнинг яна бир эхроми.....	254
Бахтиёр Назаров. Соҳибдил ўйлар. Сўнгти сўз.....	275

6 жилд: КЎЗЛАРГА ТЎТИЁ СЎЗЛАР. Ихчам бадиалар

Отаули асарларининг ушбу жилдига адабнинг турли йилларда ёзган ихчам бадиалари жамланган. “Кўзларга тўтиё сўзлар” жажжи бадиалар туркумida она тилимиздаги пурҳикмат сўзларнинг туб луғавий маънолари очиб кўрсатилса, “Сўз санъатидан сабоқлар” жажжи бадиалар туркумida адабиётнинг етакчи тасвир, таҳлил ва ифода воситалари ёритилади. Бошқа бадиаларда ҳам муаллифнинг бетакор нуқтаи нразари билан бир қаторда муайян руҳий ҳолати таъсирчан ифодаланади.

МУНДАРИЖА

КЎЗЛАРГА ТЎТИЁ СЎЗЛАР

Эрнест Бегматов. Сўзлар бағридаги хазина.....	3
Тил ва эл ули ёхуд қақраган тилга тириклик суви (Муқаддима ўрнида).....	6

Ҳар бир сўзи – ҳикмат.....	13
Элчи.....	15
Улуғларнинг улуғи – ул!.....	17
Жаҳолат эмас, маърифат!.....	19
Нафсоният эмас, маънавият!.....	21
Ҳаромдан ҳазар.....	24
Аналҳақнинг маъноси.....	27
Эзмалик – эзишнинг энг даҳшатли тури.....	29
Лафз.....	32
Бурд.....	34
Собит. Сабот. Субут.....	36
Коса тагида нимкоса.....	38
Савдо.....	42
Синчи билан энчи.....	45
Ёз.....	47
Қиз.....	49
Маз-майрам.....	50
Қўч.....	52
Қўшга қўшилган қўшиқ.....	53
Елканинг чукури.....	55
Куй.....	57
Уй.....	59
Хўжалик хисси.....	60
Уволдан қўрқайлик!.....	62
Етти қават тўн.....	64
Қутимизни ўчирмайлик!	67
Ўттиз билан тўққиз.....	70
Қувлоқ.....	71
Саклар.....	73
Ўлмас рух.....	75
Туйғунлик.....	77
Ичўз.....	79
Учуруқ.....	81
Эгаманли эл сўзи.....	83
Тилак. Хотима.....	88

СЎЗ САНЪАТИДАН САБОҚЛАР

Охорли фикр.....	91
Боқий сўз.....	93
Юксак туйғу.....	97
Мехр ва раҳм.....	100
Тагмаъно.....	103
Маъжоз ва тимсол.....	106
Азал котиблари.....	109
Эга.....	112

Яратувчи.....	115
АЛОҲИДА БАДИАЛАР	
Энг жумбоқ туйғу (Севги, никоҳ, оила ва ажралиш муаммолари).....	119
Никоҳ ёхуд баҳт фалсафаси.....	135
Рисоладаги одам.....	147
Ҳиммат.....	151
Журъат.....	164
Қамиш (Масъул ходим билан телефонда сұхбат).....	175
Мехр булоғи.....	182
Зор.....	186
Роз.....	192
Совчи билан телефонда сұхбат.....	206
Ака билан телефонда сұхбатлар.....	213
Күнгилнинг ободлиги.....	225
Энг улуғ йўл.....	230
Кўрдан қутга!.....	236
Сахийлик ва баҳиллик.....	239
Умр йўллари.....	246

7 жилд: АДАБИЙ ЖАРАЁН КЎЗГУСИ. Танқидий мақолалар

Отаули асарларининг ушбу жилдига адебнинг ўттиз йил мобайнида газета-журналларда эълон қилинган ва адабий жамоатчилик томонидан юксак баҳоланган адабий-танқидий мақолалари жамланган. Уларда ўттиз йиллик адабий жараённинг турфа хил манзаралари атрофлича ёритилади.

Атоқли инглиз адаби Жон Голсуорсининг рус тилидан таржима қилинган “Адабиёт ва ҳаёт” мақоласи билан унга татаббу тарзида ёзилган “Адабиёт ва ҳаёт” мақоласида сўз санъатининг туб моҳияти очиб кўрсатилади.

МУНДАРИЖА

ШЕЪР ҚАДРИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1982 йил 7май.....	3
ТЕРАНЛИК. КЕНГЛИК. ЮКСАКЛИК. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1983 йил 13 сентябр, “Адабиёт ва замон” жамоа тўплами, Гафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985.....	8
ТАНҚИДИЙ ФАРОСАТ ҲАҚИДА. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1984 йил 6 январь.....	12
ДИЛРАБО ҚЎШИҚЛАР АЙТИЛАВЕРСИН. “Шарқ юлдузи” журнали, 1984 йил 2-сон.....	14
МУАММОНИНГ ЕЧИМИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1984 йил 14 декабрь	22
ҚАҲРАМОННИНГ ҚИСМАТИ – КУРАШ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати”ҳафталиги, 1985 йил 13 сентябрь; “Ҳақиқат – ижод байроғи” жамоа	

тўплами, Faфур Fuлom номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1986.....	24
ЁШЛАР ИЖОДИГА БИР НАЗАР. “Ёш ленинчи” (ҳозирги “Туркистон”) газетаси, 1985 йил 26 ноябрь.....	28
ФИКР ВА СЎЗ ИМКОНИЯТИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1986 йил 17 январь.....	31
ЮРАҚДАН АЙТИЛГАН ГАП. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1986 йил 3 октябрь.....	36
ЯНГИЛИКНИНГ ТУФИЛИШИ. “Гулистон” журнали, 1986 йил.....	40
ГРАЖДАНЛИК ТУЙҒУЛАРИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1987 йил 16 январь.....	46
ҚИССАДА ИНСОН ҚИСМАТИ. “Катта йўл бошида” адабий-танқидий мақолалар тўплами, “Ёш гвардия” (ҳозирги “Янги аср авлоди”) нашриёти, 1987 йил.....	49
ҚАНДАЙ ЁЗМАСЛИК КЕРАК?. “Шарқ юлдузи” журнали, 1988 йил, 4 сон, 187-191-бетлар.....	56
САРСОН УМР САБОҚЛАРИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1990 йил 9 февраль.....	67
РОМАН ЎҚИШГА МУШТОҚМАН. 1989 йил романлари шарҳи. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида 1989 йил якунларига бағишлиланган умумий йиғилишда ўқилган маъруза матни, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1990 йил 31август.....	71
ҚАЛДИРФОЧНИНГ ҚАЙРИЛГАН ҚАНОТЛАРИ. “Ёш ленинчи” (ҳозирги “Туркистон”) газетаси 1990 йил 18 апрель, “Инсон ва сиёсат”, “Человек и политика” журналлари, 1991 йил 3-сон.....	76
ДАҒАЛ МАЖЛИСЛАР. 1986-1990-йиллардаги ўзбек насли, публицистикаси ва адабий танқидчилиги шарҳи. “Ўзбек адабиёти 1986-1990-йилларда” китоби, “Ёзувчи” нашриёти, 1991 йил, 6-63-бетлар.....	87
ОЗОД РУҲ. “Ёзувчи” газетаси, 1998 йил 22 апрель.....	117
КОМИЛ ИНСОН ТИМСОЛИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 1998 йил 3 октябрь.....	122
ЎТАЁТГАН КУНЛАР НАФАСИ. 1998 йил романлари шарҳи. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида 1998 йил якунларига бағишлиланган умумий йиғилишда ўқилган маъруза матни, “Ёзувчи” газетаси, 1999 йил 26 май; “Замон руҳи” жамоа тўплами, Faфур Fuлom номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2001 йил, 148-156-бетлар.....	126
УММОНДАН ҚАТРА. Янги йил ўйлари. “Ёзувчи” газетаси, 2000 йил 1январь.....	133
ПАДАРКУШЛИК ТАЛҚИНЛАРИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 2000 йил, 14 апрель.....	135
МАЪЛУМ ВА МАШХУР ҚОРАҚАЛПОҚ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 2000 йил 8 сентябрь.....	138
ҲАҚ СЎЗ ЙЎЛИДА. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафталиги, 2000 йил 26 октябрь.....	140
МАВЗУ МАСЪУЛИЯТИ. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” ҳафта	

лиги, 2006 йил 12 май.....	142
АДАБИЙ ЖАРАЁН КЎЗГУСИ. “Ёшлик” журнали, 2006 йил 1 сон, “Чағониён” газетаси, 2006 йил 1 январь.....	146
КЎТАРИНКИ РУХ.....	149
ИСТЕЪДОД ТАРБИЯСИ.....	154
ГУВОҲНОМА ҚАДРИ.....	162
БЎЗЛАБ АЙТИЛГАН СЎЗ.....	170
РИВОЯТ, ҚАРҒИШ ВА ДУО.....	175
ТАБИАТ ЖИЛОЛАРИ	184
ТЕЖАМКОРЛИК.....	192
ИККИ ТЎЛҚИН.....	196
РОМАНЛАРДА ВАТАН ТАРИХИ.....	200
ЎЗБЕКНИНГ ТАНТИЛИГИ.....	205
ЖОН ГОЛСУОРСИ. Адабиёт ва ҳаёт. Рус тиилдан таржима.....	210
АДАБИЁТ ВА ҲАЁТ. Голсуорси мақоласига татаббу.....	221
ИЛМ ХОЛИСЛИК ДЕМАК.....	232

8 жилд: ҚИЁФАГА ЧИЗГИЛАР. Туркум мақолалар ва хотиралар

Ушбу жилдга “Қиёфага чизгилар”, “Бир асар таҳлили” туркумларидағи адабий-танқидий мақолалар билан “Ёзувчининг ёзуғи” номли туркум хотиралар жамланган.

“Қиёфага чизгилар” туркумидаги мақолалаларда Отойи, Рабғузий, Асқад Мухтор, Озод Шарафиддинов, Тўлепберген Қаипбергенов каби машхур адибларнинг ижодий қиёфалари ёритилади. “Бир асар таҳлили”да Чўлпоннинг “Кеча ва кундуз” романи билан “Ёруқиной” драмаси, Чингиз Айтматовнинг “Қулаётган тоғлар (Мангу қайлиқ)”, Одил Ёқубовнинг “Кўхна дунё”, “Оккушлар, оппоқ күшлар”, “Улугбек хавзинаси”, “Диёнат”, Пиримкул Қодировнинг “Тил ва Эл” асарлари янгича танқидий таҳлил қилинади.

Туркум хотиралар сизни ёзувчининг инсоний ва ижодий қисмати хусусида жиддий мушоҳадага ундейди.

МУНДАРИЖА

“Қиёфага чизгилар”, “Бир асар таҳлили” туркумларидағи мақолалар.

Отойининг латиф лутфи.....	3
Улув носир (Носируддин Бурхонуддин Рабғузийнинг “Қисаси Рабғузий” асари ҳақида)	8
Тонг юлдизи шуълалари (Абдулҳамид Чўлпоннинг “Кечава кундуз” романи таҳлили).....	13
Тасаввур зиёси (Абдулҳамид Чўлпоннинг “Ёрқиной” драмаси таҳлили).....	34
Тақдир тақозоси ҳақида сўнгги сўз (Чингиз Айтматовнинг “Қулаётган тоғлар (Мангу қайлиқ)” романи таҳлили).....	42

Билганинг билгани (Асқад Мухтор портретига чизгилар).....	52
Шиддат (Озод Шарафиддинов портретига чизгилар).....	56
Ижодий тажриба мактаби (Тўлепберген Қаипбергенов портретига чизгилар).....	62
Ҳикматлар карвони (Одил Ёқубовнинг “Кўхна дунё” романи таҳлили)....	69
Буюк учлик (Одил Ёқубовнинг “Оққушлар, оппок қушлар...” романи таҳлили).....	79
Маърифат ва маънавият машъали. (Одил Ёқубовнинг “Улуғбек хазинаси” ва “Диёнат” романлари таҳлили).....	89
Тилсимнинг тилло қалити (Пиримкул Қодировнинг “Тил ва Эл” илмий бадиаси таҳлили).....	110
Асилик (Асил Рашидов портретига чизгилар).....	115
Ҳакгўй (Турсунбой Адашбоев портретига чизгилар).....	121
Бола кўнгли (Менглибой Муродовнинг “Менинг бола қалбим” қиссаси таҳлили).....	131
Мехрға қасида (Уйғун Рўзиевнинг “Робия” ҳикояси таҳлили).....	144
Ўзбекона кулги қиссаси (Ғафур Шермуҳаммаднинг “Баракасини берсин...” қиссаси таҳлили).....	148

ЁЗУВЧИННИНГ ЁЗУГИ. Туркум хотиралар.

Муқаддима.....	157
Бирсўз. Сарвар Азимов.....	162
Кулол-ёзувчи. Мирмуҳсин.....	177
Ҳамортим. Одил Ёқубов.....	189
Дилбар шахс. Ўлмас Умарбеков.....	214
Яхшилик. Хожиакбар Шайхов.....	222
Пешонадаги хол. Тоғай Мурод.....	231
Қўшни. Муҳаммад Юсуф.....	244

9 жилд: ФАЛАКНИНГ ГАРДИШИ. Қиссалар, публицистик мақолалар ва сұхбатлар

Ушбу жилдга Отаулининг жўшқин публицистик рух - ёшлиқка хос қизиқонлик билан битилган “Фалакнинг гардиши” ва “Сурнай наволари” номли дастлабки қиссалари, публицистик мақолалари ва айрим сұхбатлари жамланган.

Қиссалар қаҳрамонлари – ёш иқтисодчи Даврон ва ёш мусиқашунос Озод Ҳолиқовнинг шиддатли ўй-кечинмалари сизни лоқайд қолдирмайди. Ижтимоий ҳаётимизнинг турли соҳаларига доир долзарб муаммолар ўткир қаламга олинган “Қалпок бозори”, “Гап билгунча иш бил”, “Мантиқ қани?” сингари публицистик мақолалар ўз пайтида кучли акс-садо уйғотган эди, бугун ҳам ўқиган одамни жиддий ўйларга толдиради.

Сұхбатларда Отаулининг ижодий қиёфаси ўзига хос тарзда очилади.

МУНДАРИЖА

ҚИССАЛАР

Фалакнинг гардиши.....	3
Сурнай наволари.....	47

ПУБЛИЦИСТИК МАҚОЛАЛАР

Адабиёт – халқнинг тили.....	123
Бош омон бўлса.....	129
Қалпоқ бозори.....	135
Ўттиз бўлайлик.....	142
Янги нашрга эҳтиёж.....	150
Алданавериш яхшими?.....	151
Олийхиммат зот.....	155
Мантиқ қани?.....	158
Илоҳий неъматга шукrona.....	172
Суянар тоғимиз.....	174

СУҲБАТЛАР.

Ғалвир сувдан қўтарилигандা. (Шоир Мирпўлат Мирзо билан сухбат.....	178
Ўтовдан – отовга! (Қорақалпоқ адиби Тўлепберген Қаипбергенов билан сухбат).....	183
Ёзувчи ва замон. (Шоир Ориф Тўхташ билан сухбат).....	187
Отаулининг 60 йиллигига бағишлиланган ижодий кечадаги давра сухбати	190
Ижодий кечадан кейинги зиёфатда айтилган айрим гаплар.....	198

10 жилд: ОЛТМИШ ЙИЛЛИК МАЙДОН. Эълон қилинмаган асарлар

Ўтган асрнинг 80-йилларида рус адабиётида Пастернак, Набоков, Солженицин ва бошқа ёзувчиларнинг ўз вақтида таъкиқланган асарлари қўллэзмалари илк бор эълон қилинган пайтда ўзбек адабиётида Ойбекнинг “Амир Темур” достони, Абдулла Қаххорнинг “Зилзила” қиссаси, Шухратнинг “Машраб” романи сингари тугалланмай қолган асарлардан бошқа ҳукмрон мафкура талабларига зид бўлгани сабаб эълон қилинмай қўллэзма ҳолида қолиб кетган битта ҳам асар “уругликка” йўқ экан!..

Мазкур тўпламга Отаулининг ўз пайтида эълон қилинмаган асарлари, шунингдек, кескин қисқартиришлар билан эълон қилинган айрим мақолалари, сухбат ва нутқларидан энг яхшилари саралаб жамланди.

МУНДАРИЖА

Тагор билан сухбат.Фантастик ҳикоя.....	3
Танқидий кўзгу парчалари. Бадиа.....	19
Меҳнаткаш халқ – қаҳрамонимиз. Мақола.....	42
Шеърият – мардлар майдони. Нутқ.....	48
Бадиий сўзга эгалик. Нутқ.....	51

Миллий қураш талқинлари. Мақола.....	55
Насримизда Чўлпон мактаби. Маъруза.....	61
Нафосат ёхуд қўтонда қайта қуриш. Маъжозий ҳикоя.....	67
Қуш базми. Маъжозий ҳикоя.....	74
Қиссада шоир образи. Мақола.....	83
Ҳиндистоннинг кашф этилиши. Таржима.....	90
Ислам маъноси.....	95
Олтмиш йиллик майдон. Рисола.....	98
Элнинг феъли. Туркум мақолачалар.....	122
Ўзбекона лутф.....	124
Ўзбекона андиша.....	126
Яшовчаник.....	128
Тантилик.....	130
Кўнгилчанлик.....	132
Мехрибонлик.....	134
Латифа – “бир сўз”.....	136
Элнинг феъли Эркин Аъзам насида. Рисола.....	141
Нуқтаи назар.....	144
Ҳикояда миллий руҳият.....	150
Ҳақсуяр ўзбекнинг кўнгил кўзгуси.....	159
Қисқа хотима.....	167
Ўзбек адабиёти. Мухтасар маълумотнома.....	168
Давр берган имкорният. Адабий ўйлар.....	171
Йил ва йўл ўйлари. Шарҳ.....	179
Қарогим ва қорачигим. Хотира.....	185
Шарқ эпоси. Профессор Санжар Содиқнинг “Достонми ё башорат?” такризига раддия.....	194
Замонга боқкан роман. Романга боқкан зхамон. Жуфт мақола.....	200
Ибрат мактаби. Мақола.....	208
Аъёнларга аён ҳақиқат. Такриз.....	213
Пушти-палак.....	219
Сўз бойлигига эгалик.....	225
Кўпдан кутилган асар.....	229

11 жилд: “ВОЗВИШЕНИЕ ДУХА” (“РУҲНИНГ ЮКСАЛИШИ”). Рус тилидаги ҳикоя, бадиа, мақола ва қундаликлар

Одиннадцатый том собрания сочинений известного узбекского прозаика, переводчика, критика и эссеиста Атаули (Рахимжана Атаева) состоит из двух частей. В первую часть собраны эссе “Автобиография или еще одна пирамида духовности”, исторический рассказ «Предел Александра» и критические статьи, написанные автором на русском языке. Во вторую часть включены его дневники 1978-1985 годов, написанные на русском языке под общим названием «Введение в творческую лабораторию».

Книга приобретает особую ценность тем, что Атаули второй писатель-билингвист после великого Алишера Навои, который написал свои бессмертные произведения и на староузбекском, и на персидском.

СОДЕРЖАНИЕ

Автобиография или еще одна пирамида духовности. Эссе.....	3
Хадди Искандари – последний предел Александра (Македонского).	
Исторический рассказ.....	23
Проза молодых: проблематика и характер. Критическая статья.....	29
Начни с себя. Штрихи к портрету.....	39
Резюме о современной узбекской прозе. Краткий обзор.....	41
За все в ответе. Проблемная статья.....	44
Дорогу осилит идущий. Общий обзор о состоянии литературы.....	48
Зеницы моих очей. К 1500-летию города Туркестана.....	53
Основоположник национальной романистики. К 112-летию Абдуллы Кадыри.....	56
Воззвание духа. Размышление писателя-философа в связи с выпуском книги «Пирамида духовности».....	60
Введение в творческую лабораторию (Дневники 1978-1985 годов).....	63

12 жилд: “ТВОРЧЕСКАЯ ЛАБОРОТОРИЯ. Дневники 1985-1991 годов

В двенадцатый том собрания сочинений известного узбекского прозаика, переводчика, критика и эссеиста Атаули (Рахимжана Атаева) включены его дневники 1985-1991 годов под общим названием «Творческая лаборатория».

Впервые в узбекской литературе осуществлена попытка войти в глубинные пласти творческой лаборатории писателя и попытка написать свои дневники не на языке приобретения. Книга знакомит вас с внутренним миром писателя и с подводными течениями литературных процессов накануне приобретения Узбекистаном свою независимость.

СОДЕРЖАНИЕ

Дневники 1985 года.....	3
Дневники 1986 года.....	19
Дневники 1987 года.....	80
Дневники 1988 года.....	138
Дневники 1989 года.....	217
Дневники 1990 года.....	308
Дневники 1991 года.....	334

13 жилд: ҲАҚИҚАТ. Роман-хотира

Ушбу жилдан таниқли ёзувчи, таржимон, мунаққид ва бадианавис Отаулининг “Ҳақиқат (Сўнгти достон)” номли хотира-романи ўрин олган. Асар буюк Захириддин Мұхаммад Бобурнинг “Вақое (Бобурнома)” асаридан кейин бадиий йилнома (солнома) яратиш йўлидаги дастлабки тажриба бўлиб, Ўзбекистон давлат мустақиллигининг ўн беш йиллигига бағишиланган ушбу асарда мустақиллик даври ҳақиқати, шонли ўн беш йил мобайнида рўй берган мухим тарихий воқеалар ва муаллифнинг уларга муносабати, шахсий нуқтаи назари, ботиний кечинмалари қизиқарли тарзда қаламга олинади.

МУНДАРИЖА

Муқаддима.....	3
----------------	---

Биринчи қисм

1991 йил.....	9
1992 йил.....	48
1993 йил.....	81
1994 йил.....	97
1995 йил.....	125

Иккинчи қисм

1996 йил.....	162
1997 йил.....	197
1998 йил.....	217
1999 йил.....	242
2000 йил.....	261

Учинчи қисм

2001 йил.....	289
2002 йил.....	309
2003 йил.....	337
2004 йил	358
2005 йил.....	377
2006 йил.....	399

14 жилд: ҚЎШНАЙ. 2007-2008 йиллар кундаликлари

“Қўшнай” 1978-1991 йиллар воқеалари рус тилида қаламга олинган “Введение в творческую лабораторию” (“Ижодхонага кириш”) ва “Творческая

лаборотория” (“Ижодхона”) асарлари билан 1991-2006 йиллар воқеалари ўзбек тилида қаламга олинган “Ҳақиқат (Сўнгги достон)” хотира-романининг мантиқий давоми бўлиб, унда 2007-2008 йиллар воқеалари батафсил қаламга олинади. Бу воқеаларнинг ўзигина эмас, муаллифнинг унга муносабати, шахсий кузатишлари, ботиний ўй-кечинмалари, изҳори диллари бугунги ўқувчилар учун ҳам, келажакда ҳам баайни бадиий асардек қизиқарли бўлиши муқаррар.

15 жилд: ЯНА БИР ҚЎШНАЙ. 2009-2010 йиллар кундаликлари

Жаҳон адабиётида кундаликларнинг турфа-туман шаклларини кўриш мумкин. Баъзиларида кундалик воқеаларнинг қисқача баёни, баъзиларида ўша воқеаларга ақлий муносабат ва фалсафий мушоҳада етакчилик қиласди. Аскад Мухторнинг “Уйқу қочганда” деб номланган “тундаликлар”ини ўқиганимизда ёзувчининг кундалиги хусусидаги тасаввурларимиз буткул янгиланиб, ўзгача шамойил ҳосил қиласди. Ўз ижодини “Осмон тўла юлдузлар (Туйғулар ҳақида сұхбат)” фалсафий бадиасидан бошлаган Отаулининг 2009-2010 йиллар воқеалари қаламга олинган “Яна бир қўшнай” номли ушбу кундаликлари ҳам ёзувчининг руҳий оламини ичдан ёритиш, руҳий ҳолат ва кечинмаларнинг бевосита – рўй-рост ифодаси нуқтаи назаридан унча-мунча бадиий асардан қизиқарлироқ туюлса ажаб эмас.

Асар билан танишиб бунга ўзингиз ҳам амин бўласиз

16 жилд: Тўлепберген ҚАИПБЕРГЕНОВ. “ҚОРАҚАЛПОҚНОМА”. Роман-эссе. Қорақалпоқ тилидан таржима.

Атоқли қорақалпоқ адиби, “Ўзбекистон Қаҳрамони” ва “Ўзбекистон халқ ёзувчиси” фахрий унвонлари соҳиби Тўлепберген Қаипбергеновнинг “Қорақалпоқнома” роман-эссеси мумтоз Шарқ адабиётининг асрий анъаналари ва қорақалпоқ халқ оғзаки ижодига мустаҳкам таянган ҳолда яратилган ўзига хос қомусий асар, бутун бир халқнинг тарихий тақдиди ва миллий ўзига хослиги ёритилувчи ноёб роман-эссе бўлиб, XX аср туркий халқлар адабиётининг улкан ютуқларидан биридир.

1985 йилда ёзиб битирилган мазкур асарнинг ўзбек тилига таржимаси 1990 ва 1997 йилларда икки марта нашр этилган. Бу мумтоз асар яна қўп маротаба қайта нашр этилиши муқаррар.

МУНДАРИЖА

Биринчи қисм.....	3
Иккинчи қисм.....	111
Одил Ёкубов. Ҳалқона ҳикматлар гулдастаси.....	265

17 жилд: ЭРАН САҲИЙ. Қорақалпоқ тилидан таржималар

Қорақалпоқ адабиёти жаҳон адабиёти юксакликларига амалда қўтарилиган ва ё қўтарилишга астойдил интилаётган ноёб истеъододларга ғоят бой. Айниқса, қорақалпоқ насринга атоқли адиб Тўлепберген Қаипбергенов ва унинг издошлари Шовдирбой Сеидов, Ўразақ Бекбаулов, Абдулла Содиков, Саригул Баҳодирова, Ўрзобой Абдураҳмонов, Муродбой Низонов, Сайловбой Жумағулов каби ёзувчилар олиб кирган янгича ижодий изланишлар биз учун ибратли жиҳатларга эга. Чунончи, Тўлепберген Қаипбергеновнинг “Қорақалпоқнома” роман-эссесидан кейин дунёга келган “Боқий дунёга, бобомга хатлар” бадиаси билан “Сахро булбули” ва “Ойдўс бобо” драмалари, Оллоназар Абдиевнинг “Эран саҳий” қиссаси, “Ризқ” ва “Олабўжи” ҳикоялари, қатъий аминманки, жаҳон адабиёти юксаклигига туриб яратилган асарлардир.

МУНДАРИЖА

Тўлепберген Қаипбергенов. Боқий дунёга, бобомга хатлар. Бадиа.....	3
Тўлепберген Қаипбергенов. Сахро булбули. Драма.....	90
Тўлепберген Қаипбергенов. Ойдўс бобо(Минг тиллога баҳолангандан бош).	
Драма.....	146
Оллоназар Абдиев. Эран саҳий. Кичик қисса.	198
Оллоназар Абдиев. Чоллар ҳақида ҳикоялар.	
Ризқ.....	213
“Олабўжи”.....	219

18-жилд: “УЧ ОҒА-ИНИ БОТИРЛАР”. Рус тилидан таржималар

Рус тилидаги икки юз жилдлик “Жаҳон адабиёти кутубхонаси” ва ё қарийб юз жилдлик “Замонавий наср усталари” туркумларидағи кенг қамровли таржималар... булар баайни бир чексиз уммон! Жаҳон адабиётида бундай туркумларга ва, умуман, унча-мунча қолипларга сиғавермайдиган нодир асарлар ҳам кўп! Камина қирқ йилдан буён рус тилида муттасил мутолаа қилар эканман, ана шундай “қолипга сиғмас”, “теша тегмаган”, ўзбек ўқувчиси учун янгилик бўла оладиган асарларни танлаб таржима қилиб келаман. Ўтган аср Шарқ насрининг етук вакили, форс адиби Муҳаммад Али Жамолзоданинг “Шўробод” қиссаси, Фарб насрининг етук вакили, италян адиби Дино Буццати ҳикоялари, Фарб-у Шарқ адабиёти уммонларини ўзида жамулжам этган бой рус насрода эса, рус тилида ижод қилган абхаз адиби Фозил Исқандарнинг “Қуёнлар ва бўғма илонлар” фалсафий эртаги билан бир қатор қулги ҳикоялари жаҳон адабиётидаги мислсиз ҳодисалар, деб ўйлайман.

МУНДАРИЖА

Муҳаммад Али Жамолзода. Шўробод. Кичик қисса.....	3
Дино Буццати. Ҳикоялар.....	22
Инсоннинг улуғлиги.....	23

Ёзувчининг сири.....	27
Афсунгар.....	32
Ҳаво шарчаси.....	37
Тухум.....	40
Ҳозиру нозир.....	47
Коломбр.....	53
Авлиёning қайтиши.....	58
Пастга учаётган қиз.....	62
Сеҳрли кийим.....	66
Фозил Искандар. Қуёнлар ва бўғма илонлар. Фалосафий эртак.....	71
Фозил Искандар. Кулги ҳикоялар.	
Индалло.....	197
Хўрот.....	211
Болалар боғчаси.....	217
Қарздорлар.....	227
Юрак(“Инсон қўргони” қиссасидаги ўн битта ҳикоядан бири).....	241
О, менинг паноҳим!.....	251
Обрў.....	272
Омадли овчи.(“Шоир” қиссасидаги етти ҳикоядан бири).....	281
Ёзувчининг куни.....	297
Айниган зиёлилар ва аферизмлар.....	318

19 жилд: ТИРИКЛИК ҚЎШИФИ. Қозоқ тилидан ўзбек тилига ва ўзбек тилидан рус тилига таржималар

Отаули сайланмасининг ўн тўққизинчи жилдига қозоқ тилидан ўзбек тилига ва ўзбек тилидан рус тилига қилинган таржималар жамланган.

Замонавий қозоқ насрининг пешкадам намояндалари Мухтор Мағавиннинг “Тириклик қўшифи” ва Абиш Кекилбоевнинг “Пойгатўриқ” қиссалари таржималари “Жаҳон адабиёти” журналида эълон қилиниб, “Тириклик қўшифи” (2007) ва “Ёзувчининг сири” (2012) жамоа тўпламларида нашр этилди, ўзбек китобхонларининг энг севимли асарларидан бири бўлиб қолди.

Отаули ўзи ёзган айрим кичик асарларни ўзи рус тилига таржима қилдики, бу адабиётимиз тарихидаги ўзига хос ноёб ходиса, дейиш мумкин.

МУНДАРИЖА

ҚОЗОҚ ТИЛИДАН ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАРЖИМАЛАР

Мухтор Мағавин. Тириклик қўшифи. Қисса.....	3
Абиш Кекилбоев. Пойгатўриқ. Қисса.....	59

ЎЗБЕК ТИЛИДАН РУС ТИЛИГА ТАРЖИМАЛАР

Исторические рассказы

Ноев ковчег.....	87
Узбекский Отелло.....	92
Лев в цепи.....	105
Народ – друг Фараби.....	111
Карасув – черная вода.....	140
Одна луноликая.....	144
Дастурхан.....	149

Исторические рассказы цикла «Махмуды»

Йорик (Наставление).....	155
Зефир Аму.....	160
Покаяние.....	164
Столкновение.....	168
Край.....	174
Прощание.....	180
Рукопись.....	185

Рассказы-быль цикла «СЕМИРЕЧЬЕ»

Трактат.....	190
Небо далеко.....	195
Причина.....	202
Широта.....	207
Кашкул.....	214
Путник нашего времени.....	219
Вода.....	226

ЭССЕ

Искусные любезности Атайи.....	235
Великий прозаик.....	240
Лучи утренней звезды.....	246
Воплощенная мечта (Последнее слово о велении судьбы).....	267

20 жилд: ЙИГИРМА ТҮРТ НАСРИДДИН. Жаҳон ҳалқларининг Афанди латифалари

Шеъриятнинг энг қисқа ва гўзал намуналари мақол билан шоҳбайт бўлганидек, бадиий насрнинг энг қисқа ва гўзал намунаси латифа хисобланади. Мазкур китоб Москвадаги “Наука” (“Фан”) нашриёти 1986 йилда чоп этган “Двадцать четыре Насреддина” тўпламининг таржимаси бўлиб, унда жаҳондаги йигирма тўрт ҳалқ, жумладан, ўзбек ҳалқининг Афанди латифалари жамланган. Ушбу тўплам кўпгина шарқшунос, адабиётшунос, тилшунос олимлар ва

таржимонлар жамоаларининг қарийб бир асрлик кенг қамровли ижодий меҳнатларига ўзига хос якун сифатида дунёга келган.

Жаҳон халқлари насрининг энг қисқа ва гўзал намуналари жамланган ушбу латифалар тўплами сизга ўзгача бир хуш кайфият бахш этувчи энг севимли маънавий бисотингиз бўлиб қолади, деган умиддамиз.

МУНДАРИЖА

Жаҳон адабиётида афанди. Таржимон сўзбошиси.....	1
Кўп қиёфали Насриддин. Тўпловчи сўзбошиси.....	10
I. Насриддиннинг болалиги ва ўсмирилиги.....	41
II. Насриддин ва унинг хотини	50
III. Насриддиннинг болалари ва қариндошлари ҳақида.....	78
IV. Камбағаллик ва бойлик ҳақида.....	89
V. Очлик ва мечкайлик, очкўзлик ва меҳмондўстлик, хасислик ва саҳийлик, қарздорлар ва судхўрлар ҳақида.....	96
VI. Савдо-сотик, тўлов ва оқилона ҳисоб-китоблар ҳақида.....	122
VII. Ўғрилар ва ўғирлатганлар, қароқчилар ва уларнинг жабрдийдалари, йўқотишлар ва қидиришлар ҳақида.....	137
VIII. Айёрликка қарши маккорлик, алдоқчилар ва алданганлар, шунингдек, ҳар қандай танг вазиятдан йўл топиб чиқиш қобилияти ҳақида.....	153
IX. Ҳозиржавоблик ҳақида.....	177
X. Аҳмоқона ҳазил ва кулгили аҳмоқлик ҳақида.....	195
XI. Донолик, олимлик, қитмиона саволлар, топишмоқлар ва уларнинг жавоблари ҳақида	230
XII. Насриддин ва хукмдорлар.....	247
XIII. Қозихоналар ва қозилар ҳақида.....	285
XIV. Илоҳиёт ва руҳонийлар ҳақида.....	311
XV. Табиблар ва bemорлар ҳақида.....	330
XVI. Насриддиннинг ўлими ва ўлмаслиги.....	339
Илова. Насриддин: давоми бор.....	347